

Nr 168.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående efterskänkande av återbetalningsskyldighet beträffande vissa oriktigt utbetalda avlöningsmedel vid Svea hovrätt och nedre justitierevisionen m. m.; given Stockholms slott den 26 februari 1931.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över justitiedepartementsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

N. Gärde.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 26 februari 1931.

Närvarande:

Statsministern EKMAN, ministern för utrikes ärendena friherre RAMEL, statsråden GÄRDE, HAMRIN, VON STOCKENSTRÖM, STADENER, GYLLENSWÄRD, LARSSON, HOLMBÄCK, HANSÉN, RUNDQVIST.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför chefen för justitiedepartementet, statsrådet Gärde:

Enligt den ursprungliga lydelsen av 11 § i avlöningsreglementet den 22 juni 1921 (nr 451) för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, innehöll denna paragraf, att om den, som tillträdde ordinarie befattning, förut, efter det han uppnått en levnadsålder av 21 år, i statens tjänst utfört arbete, som finge

11 och 12 §§
avlöningareg-
lementet.

Bihang till riksdagens protokoll 1931. 1 saml. 149 häft. (Nr 168.)

anses likvärdigt med eller av högre värde än det, han hade att utföra å befattningen, den tid, under vilken han utfört sådant arbete, finge tillgodoräknas honom för bestämmandet av hans begynnelselönen i den nya befattningen och sedermera för hans uppflyttning till högre löneklass, dock i vissa fall allenast efter särskild prövning av Kungl. Maj:t. Såsom av ordalydelsen framgick, skulle detta gälla både vid övergång från icke-ordinarie anställning till ordinarie tjänst och vid befordran från en ordinarie befattning till annan sådan.

I huvudsaklig överensstämmelse med ett av allmänna civilförvaltningens lönenämnd avgivet förslag avlät Kungl. Maj:t till 1922 års riksdag proposition (nr 217) angående vissa ändringar i förutnämnda avlöningsreglemente. Den huvudsakliga innebörden i dessa ändringar var genomförande av vissa inskränkningar i rätten att för avlöningsförhöjning tillgodoräkna föregående tjänstgöring. Enligt 11 §, som för framtiden skulle begränsas att avse allenast det fall, då innehavare av icke-ordinarie befattning vunne befordran till ordinarie tjänst, skulle sålunda endast sådan föregående anställning få tillgodoräknas, som i avseende å tjänstgöringens art och omfattning funnes svara mot, vara jämförbar med eller högre än den ordinarie tjänst, till vilken befordringen skedde; vidare skulle de första tre åren av tidigare anställning städs frånräknas, och slutligen skulle endast anställning eller anställningar i en följd fram till tillträdet av den ordinarie befattningen kunna i det förevarande avseendet komma i betraktande. Beträffande ordinarie tjänsteman som befordrades till tjänst inom högre lönegrad, skulle enligt 12 § i den föreslagna nya lydelsen gälla, att för bestämmandet av hans begynnelselönen i den nya tjänsten och sedermera för hans uppflyttning till högre löneklass kunde, i den mån så prövades skäligt tillgodoräknas honom den tid utöver tre år, under vilken han såsom *ordinarie tjänsteman* inom de närmaste nio åren före befordringen på förordnande eller å extra stat uppehållit befattning, som i avseende å tjänstgöringens art och omfattning funnes svara mot, vara jämförbar med eller högre än den befattning, han vid befordringen tillträdde, därvid emellertid icke finge tillgodoräknas förordnande eller annan tjänstgöring av kortare varaktighet än sex månader i ett sammanhang.

Inom allmänna civilförvaltningens lönenämnd hade tre ledamöter reserverat sig mot nämndens förslag beträffande 12 § och såsom sin mening uttalat, att rätten för den, som befordrades från en ordinarie befattning till högre tjänst, att för löneklassplacering tillgodoräkna sig föregående tjänstgöring icke borde inskränkas allenast till tid, varunder han såsom ordinarie tjänsteman uppehållit likvärdig eller högre befattning, utan även omfatta dylik av honom, innan han erhållit ordinarie tjänst, fullgjord tjänstgöring. Såsom exempel på fall, däri den av nämndens majoritet föreslagna begränsningen skulle medföra synnerligen otillfredsställande resultat, framhöllo de skiljaktiga ledamöterna, hurusom denna skulle hava till följd, att fiskal i hovrätt, som befordrades till hovrättsråd, ofta nog, ehuru han dessförinnan

ända till 6 à 7 år (såsom adjungerad hovrättsledamot eller tillförordnad revisionssekreterare) bestritt tjänstgöring å samma eller jämförbar tjänst som den, vartill han befordrats, ej skulle få räkna sig någon eller endast ytterst ringa del av denna tjänstgöring till godo.¹

I anledning av nyssnämnda reservation anförde chefen för finansdepartementet i sammanhang med hemställan om propositionens avlåtande, bland annat, att ett medgivande i enlighet med de skiljaktiga ledamöternas yrkande syntes kunna leda till mindre önskvärda konsekvenser.

Inom riksdagen väcktes motion (andra kammaren nr 280) med förslag om 12 §:ens avfattning i överensstämmelse med vad de skiljaktiga ledamöterna i lönenämnden påyrkat, men riksdagen biföll propositionen i oförändrat skick, varefter den ändrade lydelsen av 11 och 12 §§ i avlöningsreglementet trädde i kraft med den 1 juli 1922 (Kungl. Maj:ts kungörelse den 15 juni 1922, nr 367, vilken kungörelse sedermera, utan att förevarande paragrafer därvid undergingo ändring, ersatts av kungörelsen den 6 juni 1925, nr 270).

Genom Kungl. Maj:ts brev den 31 december 1921 och den 26 juni 1925 angående särskilda bestämmelser för vissa icke-ordinarie befattningshavare vid hovrätterna hava särskilda bestämmelser givits angående den avlöning, som skulle tillkomma bland andra adjungerade ledamöter (assessorer och e. o. assessorer) i hovrätt, därvid — jämte det avlöningen bestämdes skola utgå enligt 26:e eller, i vissa fall, 28:e löneklassen — tillika förordnats, att i övrigt för dylika ledamöter skulle i tillämpliga delar lända till efterrättelse de för motsvarande *ordinarie* tjänstemän i avlöningsreglementet med därtill hörande tillämpningsföreskrifter och tilläggsbestämmelser meddelade stadganden; och genom Kungl. Maj:ts brev, likaledes den 31 december 1921 och den 26 juni 1925, till nedre justitierevisionen har förordnats angående tillförordnade eller extra revisionssekreterares avlöning. I sistnämnda hänseende har föreskrivits, att hovrättsråd, som tjänstgör såsom revisionssekreterare, skall i sådan egenskap åtnjuta avlöning med belopp, som skulle hava tillkommit honom, därest han varit ordinarie innehavare av revisionssekreterarämbete (lönegraden B 30), samt att tillförordnad eller extra revisionssekreterare, som icke är hovrättsråd, jämväl skall erhålla avlöning enligt lönegraden B 30. Därjämte har beträffande dessa befattningshavare enahanda hänvisning lämnats till avlöningsreglementet med därtill hörande tillämpningsföreskrifter och tilläggsbestämmelser.

Gällande bestämmelser i avlöningsreglementet, jämförda med nyssnämnda Kungl. Maj:ts brev, hava Svea hovrätt och nedre justitierevisionen tolkat sålunda, att, vid beslut om placering i löneklass av en till hovrättsråd utnämnd assessor eller ett såsom revisionssekreterare förordnat hovrättsråd,

¹ Den närmare redogörelsen för reservationens innehåll återfinnes *icke* i propositionen utan endast i en i anledning av densamma väckt motion nr 280 i andra kammaren (jämför nedan).

Kompletterande bestämmelser beträffande adjungerade ledamöter i hovrätt och t. f. revisionssekreterare.

vederbörande tillgodoförts *hela* den tid utöver tre år, varunder han i en följd före utnämningen till hovrättsråd tjänstgjort såsom adjungerad ledamot av hovrätt och såsom tillförordnad revisionssekreterare, utan avseende därå att vederbörande först under tiden för tjänstgöringen såsom adjungerad ledamot blivit utnämnd till fiskal vid hovrätt och därmed innehavare av ordinarie tjänst. (Dylik tjänst har alltså ansetts innehavd redan från och med den dag, då den stadigvarande adjunktionen började).

Riksräkenskapsverkets revision.

Denna av Svea hovrätt och nedre justitierevisionen tillämpade praxis fick opåtalad fortgå till den 21 november 1928, då riksräkenskapsverkets revision vid granskning av de båda verkens räkenskaper för budgetåret 1927/1928 framställde särskilda anmärkningar av följande innehåll:

Enligt utdrag av protokoll för den 31 december 1927 hade nedre justitierevisionen, sedan Kungl. Maj:t förordnat hovrättsrådet i Svea hovrätt H. Elliot att från och med den 1 januari tillsvidare till och med den 30 juni 1928 förvalta ett revisionssekreterarämbete, förklarat, att Elliot i egenskap av t. f. revisionssekreterare skulle hänföras till 32:a löneklassen, avdelning B, av löneplanen i gällande avlöningsreglemente, och enligt meddelande den 28 mars 1928 från Svea hovrätts sekreterarexpedition hade hovrättsrådet A. Rosengren uppflyttats till samma löneklass från och med den 1 april 1928. I enlighet härmed hade till Elliot för januari och till Rosengren för april månad 1928 utbetalts lön med 955 kronor. Av handlingar och i övrigt hade inhämtats, att Elliot och Rosengren oavbrutet innehaft förordnanden såsom hovrättsledamöter eller revisionssekreterare eller därmed likvärdig befattning Elliot från och med den 28 september 1918 och Rosengren sedan den 12 januari 1919 samt att de utnämnts till fiskaler den 15 januari 1923 och till hovrättsråd den 16 april 1926. Jämlikt 12 § 1 mom. fjärde stycket kungörelsen den 6 juni 1925 (nr 270) angående ändrad lydelse i vissa delar av avlöningsreglementet den 22 juni 1921 för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, hade Elliot och Rosengren för bestämmandet av begynnelselönen såsom t. f. revisionssekreterare respektive hovrättsråd bort räknas till godo allenast den tid utöver tre år, varunder de såsom *ordinarie* tjänstemän före befordringen uppehållet likvärdig befattning, eller sålunda från den 15 januari 1923 och icke såsom skett hela tiden. I enlighet härmed hade de skolat placeras i 30:e löneklassen, avdelning B, av löneplanen och an etts hava tillhört löneklassen från den 15 januari 1926. Vid sådant förhållande hade lönen för angivna månader bort utgå med 875 kronor till en var av Elliot och Rosengren. I anledning härav yrkades, beträffande nedre justitierevisionens räkenskaper, att 80 kronor måtte ersättas av nedre revisionens ordförande revisionssekreteraren friherre A. Cederström samt revisionssekreterarna I. Björklund och E. Bergendal, vilka deltagit i beslutet om Elliots placering i löneklass, och, beträffande Svea hovrätts räkenskaper, att enahanda belopp måtte ersättas av presidenten i hovrätten friherre E. Marks von Würtemberg och f. d. sekreteraren därstädes A. Durling, vilka deltagit i motsvarande beslut beträffande Rosengren.

I avgiven förklaring över anmärkningen beträffande Svea hovrätts räkenskaper anförde friherre Marks von Würtemberg och Durling bland annat, att jämväl Kungl. Maj:t tolkat innebörden i förut anförda bestämmelser i Kungl. Maj:ts brev den 31 december 1921 och den 26 juni 1925 på samma sätt som hovrätten. Kungl. Maj:t hade nämligen i ett fall, då det jämlikt 12 § 1 mom. femte stycket avlösningsreglementet ankommit på Kungl. Maj:t att pröva fråga om rätt för en till hovrättsråd utnämnd fiskal att i placementshänseende tillgodoräkna sig tidigare utfört arbete i statens tjänst, förklarat den befordrade äga tillgodonjuta även den tid, varunder han före utnämningen till fiskal varit adjungerad ledamot av hovrätten eller tjänstgjort såsom tillförordnad revisionssekreterare. Det åsyftade fallet gällde hovrättsrådet Ph. Aastrup, vilken genom Kungl. Maj:ts beslut den 2 mars 1923 förklarats för uppflyttning i högre löneklass äga tillgodoräkna sig en tid av tre år fem månader, varunder han före sin den 5 oktober 1922 inträffade utnämning till hovrättsråd tjänstgjort i med hovrättsrådsämbete likvärdig befattning eller varit ledamot och sekreterare i lappkommittén. Genom nämnda beslut hade såsom grundläggande treårsperiod för tjänstetidsberäkningen godkänts tiden mellan den 5 maj 1916 och samma dag 1919, under vilken tid Aastrup i ett sammanhang tjänstgjorde dels såsom adjungerad ledamot och dels såsom tillförordnad revisionssekreterare; och den därefter infallande tid av tre år fem månader, som åsyftades i Kungl. Maj:ts beslut, omfattade bland annat en period, varunder Aastrup tjänstgjorde såsom tillförordnad revisionssekreterare. Aastrups i december 1919 tillkomna utnämning till fiskal ansågs alltså icke utgöra hinder för att hans därför innan infallande tjänstgöring såsom adjungerad ledamot och tillförordnad revisionssekreterare skulle komma i betraktande vid hans placering i löneklass såsom hovrättsråd och uppflyttning i högre löneklass. Toges härvid i betraktande, att enligt femte stycket av 12 § 1 mom. avlösningsreglementet de grunder, som i fjärde stycket stadgades, skulle i tillämpliga delar gälla vid det avgörande, som enligt femte stycket ankomme på Kungl. Maj:t, torde det i fråga om Aastrup meddelade beslutet näppeligen kunna förstås annorlunda, än att Kungl. Maj:t just med hänsyn till brevet av den 31 december 1921 funnit ställningen av adjungerad ledamot vara ur löneberäkningssynpunkt att likställa med innehav av hovrättsrådsämbete.

Friherre Cederström, Björklund och Bergendal åberopade jämväl, i gemensam förklaring över den mot nedre justitierevisionens räkenskaper framställda anmärkningen, Kungl. Maj:ts oförmälda beslut i fråga om hovrättsrådet Aastrup samt anförde därutöver, bland annat, att Elliot enligt beslut av Svea hovrätt skulle från och med den 1 oktober 1927 såsom hovrättsråd vara placerad i 32:a löneklassen och att det med fog torde kunna ifrågasättas, huruvida nedre revisionen sedermera ägt formell rätt att mot hovrättens beslut om Elliots placering i nämnda löneklass, vilket beslut icke vederligen överklagats, placera honom i lägre löneklass.

Veder-
börandes
förklaringar
över anmär-
kningarna.

Därutöver har i förklaringarna med skärpa framhållits de egendomliga konsekvenser, som ett godkännande av anmärkningen komme att medföra.

Riksräkn-
skapsverket.

Genom särskilda utslag den 27 februari 1929 prövade riksräkenskapsverket, med gillande av anmärkningarna, skäligt förplikta dels friherre Marks von Würtemberg och Durling att gemensamt eller vilkendera gälda gitte ersätta statsverket åttio kronor dels ock friherre Cederström, Björklund och Bergendahl att gemensamt eller vilkendera gälda gitte ersätta statsverket likaledes åttio kronor.

I fråga om utslagen, vilka innefattade byråchefen Vides och revisionskommissariern Jehanders samstämmiga mening, anmälde generaldirektören Stridsberg skiljaktig mening. Han hänförde sig, beträffande anmärkningen mot Svea hovrätts räkenskaper, till följande av honom avgivna votum:

Jämlikt Kungl. Maj:ts brev den 31 december 1921 och den 26 juni 1925 skola — med vissa undantag — ifråga om adjungerad ledamot i hovrätt lända till efterrättelse de för motsvarande ordinarie tjänstemän i avlöningsreglementet för allmänna civilförvaltningen med därtill hörande tillämpningsföreskrifter och tilläggbestämmelser meddelade stadganden. Med hänsyn härtill och med beaktande tillika av Kungl. Maj:ts beslut den 2 mars 1923 angående rätt för hovrättsrådet Aastrup att för placering i löneklass tillgodoräkna sig viss tjänstgöring före utnämningen till fiskal, finge hovrätten anses hava haft så starkt stöd för sitt av revisionen påtalade beslut, att de i detsamma deltagande icke skäligen kunde åläggas ersättningsskyldighet för det anmärkta beloppet. Han funne alltså revisionens talan icke böra bifallas.

Beträffande anmärkningen mot nedre justitierevisionens räkenskaper anförde han, att

- då tillförordnade revisionssekreteraren Elliot såsom hovrättsråd varit från och med den 1 oktober 1927 hänförd till 32:a löneklassen och denna placering finge anses hava varit bindande för nedre justitierevisionen vid Elliots löneklassplacering i egenskap av tillförordnad revisionssekreterare, han funne anmärkningen ej kunna bifallas.

Kammarrät-
tten.

Efter besvär av såväl friherre Marks von Würtemberg och hans medpart som ock friherre Cederström och hans medparter fann kammarrätten, som är sista instans i mål av förevarande beskaffenhet, genom särskilda utslag den 7 mars 1930 ej skäl göra ändring i riksräkenskapsverkets utslag, med rätt likväl för klagandena att av vederbörande söka sitt åter efter befogenhet.

Med anledning av en av friherre Cederström och hans medparter i samband med besvären gjord ansökan, att Kungl. Maj:t måtte av nåd befria dem från ersättningsskyldighet i målet, resolverade kammarrätten vidare, att handlingarna däri skulle jämte kammarrättens utlåtande över ansökningen överlämnas till Kungl. Maj:t; och förklarade sig kammarrätten i utlåtande nämnda den 7 mars icke kunna tillstyrka bifall till samma ansökning.

Härutinnan var emellertid kammarrättsrådet von Sydow, med vilken presidenten Högstedt förenade sig, skiljaktig och förklarade sig vilja hemställa, att Kungl. Maj:t måtte med avseende å förekomna omständigheter låta vid den ifrågavarande utbetalningen bero. Presidenten Högstedt var jämväl beträffande anmärkningsmålet mot Svea hovrätts räkenskaper så till vida skiljaktig från övriga ledamöter i kammarrätten, att han — under åberopande av 4 § kungörelsen den 12 december 1924 (nr 528) med föreskrifter angående fullföljd av talan i vissa besvär- och anmärkningsmål m. m., enligt vilken paragraf kammarrätten, där den vid handläggning av mål, som icke må överklagas, skulle finna, att från gällande stadganden skäligen borde medgivas något undantag, varom ansökan ej blivit i målet gjord, äger, sedan besvären blivit avgjorda, underställa målet Kungl. Maj:ts prövning — förklarade sig anse dylik underställning böra ske.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 11 april 1930 hava nu friherre Marks von Würtemberg och Durling hemställt till Kungl. Maj:ts övervägande, huruvida icke från gällande stadganden skäligen borde medgivas undantag såväl beträffande det av dem fattade beslut, som den föreliggande anmärkningen avsåge, som ock i fråga om vissa andra beslut om löneklassplacering av hovrättsråd i Svea hovrätt, därom anmärkning dittills icke framstälts — i vilket senare hänseende även nuvarande hovrättssekreteraren Nils R. Piehl, som är medansvarig för en del av sistnämnda beslut, anslutit sig till samma hemställan — samt åtgärd förty vidtagas i syfte att från statens sida icke måtte ifrågasättas återbetalningsskyldighet för belopp, som nuvarande eller förutvarande hovrättsråd i Svea hovrätt i följd av hovrättsens tillämpning av 12 § 1 mom. fjärde stycket avlöningsreglementet dittills uppburit.

Jämväl nedre justitierevisionen har i skrivelse till Kungl. Maj:t den 5 april 1930 gjort motsvarande hemställan beträffande avlöningsbelopp, som utbetalats till de ordinarie och tillförordnade revisionssekreterare, vilka varit eller vore hovrättsråd och vid utnämningen därtill varit ordinarie hovrättsfiskaler samt på grund av nedre revisionens tillämpning av ifrågavarande stadgande i avlöningsreglementet blivit satta i högre löneklass än som vederbort enligt de av kammarrätten nu fastslagna principer.

Friherre Marks von Würtemberg och hans medsökande hava till stöd för sin framställning anfört bland annat:

Sökandena vore alltjämt av den meningen, att Kungl. Maj:ts brev den 31 december 1921 och den 26 juni 1925 i och för sig givit gott stöd för den åtgärd, varemot anmärkning riktats, och för ett flertal andra av hovrätten fattade likartade beslut. Det förhölle sig visserligen så, att vid behandling i statsrådet av Kungl. Maj:ts till 1922 års riksdag avlätna proposition (nr 217) angående vissa ändringar i avlöningsreglementet föredragande departementschefen omnämnt, att inom allmänna civilförvaltningens lönenämnd, varifrån förslaget om de ifrågasatta ändringarna utgätt, rätt olika meningar

Framställningar att vid de gjorda utbetalningarna måtte få bero.

a) fröh. Marks v. Würtemberg m. fl.

om huruvida den tillämnade rätten för en utnämnd befattningshavare att i lönehänseende tillgodoräkna sig ett före utnämningen innehaft förordnande å likvärdig befattning skulle vara beroende av att han under tiden för förordnandet var ordinarie tjänsteman, samt att departementschefen i avseende härå uttalat, att ett dylikt medgivande syntes kunna leda till mindre önskvärda konsekvenser. Detta förhållande syntes emellertid ej hava uteslutit möjligheten att beträffande den särskilda grupp av vikarier, som de adjungerade hovrättsledamöterna utgjorde, fortfarande tillämpa 1921 års brev. Vad som däremot vid ikraftträdandet av 1922 års riksdagsbeslut och långt fram i tiden varit sökandena obekant vore, att uti en inom riksdagen väckt motion (nr 280 i andra kammaren) förslagsställaren utgått från att den i propositionen ingående avfattning av 12 § skulle hava avseende även å fiskaler, men att motionärens på denna uppfattning vilande förslag icke vunnit riksdagens bifall. Hade detta förhållande varit sökandena känt, skulle de givetvis haft anledning att därå fästa avseende vid ifrågakommande löneklassplaceringar, likasom hovrätten naturligtvis, sedan laga kraft ägande utslag numera föreläge ifråga om den omstridda tolkningen av 12 §, hade att för framtiden rätta sig efter den tolkning, kammarrättens utslag innehöle. En annan sak vore, huruvida i avseende å de redan fattade besluten kammarrättens utslag borde gå i verkställighet. Det ville synas, som skulle detta leda till en viss obillighet gentemot de befattningshavare, som enligt en sedan årtal tillämpad och från riksräkenskapsverkets sida först nyligen påtalad praxis i god tro uppburit avlöningsbelopp, som de i händelse av utslagets tillämpning skulle komma att få återgälda.

Såsom redan antytts hade Svea hovrätt ej varit ensam om den genom kammarrättens utslag underkända tolkningen av 12 § avlöningsreglementet. Första gången, som det blev fråga om att vid löneklassplacering av ett hovrättsråd i Svea hovrätt tillämpa de nuvarande bestämmelserna i 12 § avlöningsreglementet, var det på Kungl. Maj:t, som tillämpningen ankom, och den tolkning, som då gjorde sig gällande, hade gått i den riktning, som sökandena sedermera allt fort trots vara den riktiga. Även inom nedre justitierevisionen hade en med Svea hovrätts uppfattning sammanfallande tolkning av 12 § avlöningsreglementet gjort sig gällande.

I det föreliggande dispensärendet torde det ej heller vara ur vägen att i någon mån belysa konsekvenserna av den nu fastslagna tolkningen av 12 § 1 mom. fjärde stycket avlöningsreglementet. Av en sådan belysning skulle enligt sökandenas mening framgå, huruvida den av sökandena tillämpade principen i själva verket ledde till större belastning av statsverket än den tolkning kammarrättens utslag innebure. I detta avseende torde följande böra framhållas.

Befordran till hovrättsråd hade i senare tider undantagslöst föregåtts av mångårig tjänstgöring såsom adjungerad hovrättsledamot. Som bekant hade sedan lång tid tillbaka den ordinarie dömande personalen i hovrätten — hovrättsråden — till stor del ständigt varit upptagen av tjänstgöring i nedre justitierevisionen eller av andra offentliga uppdrag, och inemot hälften — stundom mera än hälften — av domarplatserna hade därför måst beklädas av ledamöter som ej intagit ställningen av ordinarie domare. Av dessa s. k. adjungerade ledamöter (assessorer eller e. o. assessorer) vore några i saknad av varje ordinarie befattning, andra åter vore till namnet innehavare av sådan befattning — fiskalstjänst — vilken de emellertid i följd av sin ledamotstjänstgöring eller andra offentliga uppdrag *aldrig* finge tillfälle att utöva. Den normala hovrättskarriären bestode i någon tids tjänstgöring såsom t. f. fiskal och därpå följande anställning såsom adjungerad ledamot,

varunder efter några års förlopp den adjungerade, med oförändrad tjänstgöring, utnämndes till fiskal, en utnämning som i själva verket för honom ej ägde annan betydelse än den, att han under ledighet för långvarig sjukdom ägde uppbära viss del av den med fiskalstjänsten förenade avlöningen och eventuellt kunde komma i åtnjutande av förtidspension, likasom, i händelse han avlede på fiskalsstadiet, hans änka och barn bleve berättigade till pension. Dessa fördelar torde, så framt fiskalsutnämningen, såsom hittills alltid varit fallet, inträffade först efter flerårig adjunktion, mer än uppvägas av den betydande försämring en fiskal hade att motse, när det bleve fråga om att bestämma de avlöningsförmåner, som skulle tillkomma honom vid framtida utnämning till hovrättsråd. Erfarenheten visade ock, att, sedan den inom riksräkenskapsverket framställda anmärkningen kommit till allmänna kännedom, ett flertal adjungerade ledamöter eller t. f. revisionssekreterare, som skulle varit i tur att utnåmnas till fiskaler, avstått från att ifrågasätta dylik utnämning.

Nära till hands låge för övrigt, att en adjungerad ledamot, som vid uppkommen fiskalsledighet hunnit tjänstgöra så länge, att han vid framtida hovrättsrådsutnämning skulle hava olägenhet av förutvarande fiskalsställning, likväl beslöte sig för att söka denna ställning, i akt och mening att, när utnämningen till hovrättsråd förestode, söka avsked från fiskalsbefattningen. Genom att sålunda återgå till ställningen av icke-ordinarie befattningshavare avvärjde han helt och hållet den avlöningsminskning, innehavet av fiskalsbefattningen skulle hava medfört vid hovrättsrådsutnämningen. Hans löneplacering i hovrättsrådsgraden komme nämligen i så fall att bedömas enligt de i 11 § avlöningsreglementet givna bestämmelserna om begynnelselön för den, som från icke-ordinarie befattning befordrades till ordinarie tjänst, vilket innebure, att även adjunktionstid eller revisionssekreterarförordnande, som infölle före fiskalsutnämningen, räknades honom till godo. Det mindre tilltalande, som låge i ett dylikt kringgående av författningsbestämmelser, återfölle härvidlag på själva bestämmelserna.

Den föregående framställningen syntes utvisa, att den bestämmelse i 12 § avlöningsreglementet, varom fråga vore, icke i längden kunde bibehållas.

Från och med april 1930 komme den av kammarrätten fastslagna principen att tillämpas av hovrätten, icke allenast när det framdeles gällde nyutnämnda hovrättsråds placering i löneklass utan även i fråga om hovrättsråd, vilkas tidigare löneklassplacering infölle å sådan tid, att placeringsbeslutet kunde i stadgad ordning bliva föremål för anmärkning från statens sida, det vill säga inom de tre år som närmast efterföljde den tid, då till riksräkenskapsverket inkommit de räkenskaper, av vilka placeringen första gången framgått. Att sålunda en placering, som redan hunnit tillämpas under flera år, kunde komma att förfalla, kunde synas hårt men torde vara ofrånkomligt. Däremot ansåge sig sökandena hava skäl att ifrågasätta ett sådant ingripande från Kungl. Maj:ts sida, som kunde erfordras till förebyggande av att de, som i följd av hovrättens hittillsvarande författningstillämpning redan uppburit avlöningsbelopp utöver vad enligt kammarrättens mening bort dem tillkomma, befriades från den återbetalningsskyldighet, som skulle bliva en följd av kammarrättens utslag. Detta gällde, såsom redan antytts, icke blott i fråga om hovrättsrådet Rosengren utan även i fråga om sju andra förutvarande eller nuvarande hovrättsråd, vilka tillsammans, utöver vad som bort till dem utgå enligt den av kammarrätten fastställda principen, på sätt en av hovrättens sekreterare i ämnet upprättad sammanställning utvisade, uppburit tillhopa 5,281 kronor 23 öre, däri inbegripet det belopp av 80 kronor som kammarrättens utslag avsåge.

b) Nedre
justitierevi-
sionen.

Nedre justitierevisionen har i sin skrivelse i ämnet framhållit enahanda synpunkter som kommit till uttryck i friherre Marks von Würtembergs och hans medsökandes ovan återgivna framställning samt därutöver anfört, att en bokstavstolkning av 12 § 1 mom. fjärde stycket avlöningsreglementet i allmänhet skulle medföra, att en tillförordnad revisionssekreterare, som bleve utnämnd till hovrättsråd, komme att få vidkännas löneminskning i sin förstnämnda egenskap. Enligt Kungl. Maj:ts omförmälda brev den 31 december 1921 och den 26 juni 1925 hade nämligen alltsedan den 1 januari 1922 gällt, att tillförordnade revisionssekreterare vid början av sin tjänst erhöle enahanda avlöning som revisionssekreterare i lägsta löneklassen samt efter tre års tjänstgöring finge avlöning efter närmast högre klass o. s. v. Så gott som alltid hade i följd härav den tillförordnade revisionssekreteraren vid utnämningen till hovrättsråd åtnjutit avlöning enligt åtminstone 31:a löneklassen, varjämte han i regel haft omkring tre års eller längre tids tjänstgöring såsom adjungerad ledamot av hovrätt före det första förordnandet såsom revisionssekreterare. Å andra sidan hade vederbörandes utnämning till fiskal i allmänhet inträffat omkring tre år, någon gång längre tid, efter den dag, från vilken han kunnat räkna oavbruten tjänstgöring såsom adjungerad ledamot i hovrätt, eller således ungefär samtidigt med första förordnandet såsom revisionssekreterare. Enär befordran till hovrättsråd i regel ägt rum tre år efter fiskalsutnämningen, skulle alltså en bokstavstolkning av nämnda författningsrum för ifrågavarande befattningshavare i de flesta fall hava medfört, att de från 31:a löneklassen nedflyttats till 30:e löneklassen och måst kvarstå i denna klass ungefär tre år. En sådan tillämpning av avlöningsreglementet kunde icke anses stå i god överensstämmelse med reglementets bestämmelser angående förande i löneklass, till grund för vilka bestämmelser tydligen låge en strävan att bereda statens befattningshavare en efter hand förbättrad ekonomisk ställning.

Nedre revisionen har vidare framhållit, att även den ansett sig äga ett kraftigt stöd för riktigheten av sin uppfattning i Kungl. Maj:ts meranämnda beslut den 2 mars 1923 angående hovrättsrådet Aastrups förande i löneklass. Nedre revisionen hade nämligen avvaktat utgången i nämnda ärende, innan nedre revisionen första gången efter 1922 års ändring i avlöningsreglementet skred till beslut om förande i löneklass av tillförordnad revisionssekreterare, som utnämnts till hovrättsråd.

Slutligen har nedre revisionen meddelat, att, på sätt en vid dess skrivelse fogad sammanställning utvisade, det belopp, som enligt nedre revisionens uppfattning kunde i förevarande sammanhang ifrågakomma till återbetalning, med inräknande av de 80 kronor som kammarrättens utslag avsåge, utgjorde sammanlagt 9,188 kronor 60 öre, fördelat å tretton nuvarande eller förutvarande revisionssekreterare. Nedre revisionen har vid denna beräkning, i likhet med friherre Marks von Würtemberg och hans medsökande, utgått från att utanordning, som direkt grundade sig på ett före den 1 juli 1926 meddelat, av utbetalning under budgetåret 1925/1926 åtföljt placeringsbeslut, vore fredad från anmärkning.

Över de föreliggande framställningarna hava statskontoret och riksräkenskapsverket avgivit utlåtanden den 17 respektive den 22 april 1930.

Statskontoret har i sitt utlåtande till en början anmärkt, att enligt statskontorets mening anmärkningar i förevarande avseende kunde komma att framställas i större omfattning än som i framställningarna förutsatts. Härutinnan har statskontoret anfört: *Statskontoret.*

Vid uträknande inom Svea hovrätt och nedre justitierevisionen av de belopp, som kunde bliva föremål för åläggande av återbetalningsskyldighet, syntes vara förutsatt, att hittills icke i anmärkningsväg påtalade beslut om löneklassplacering, vilka meddelats tidigare än den 1 juli 1926 samt föranlett utgift under budgetåret 1925/1926, numera icke kunde göras till föremål för anmärkning och att ej heller anmärkning kunde framställas mot de utbetalningar under ett eller flera senare budgetår, vilka direkt följt av sådant beslut. Statskontoret måste emellertid ställa sig tveksamt angående en sådan tolkning av bestämmelserna i kungörelsen den 12 december 1924 (nr 529) rörande tid för framställande av anmärkningar vid uppördsmäns och redogörars räkenskaper m. m. Enligt statskontorets mening torde anmärkning ännu kunna av riksräkenskapsverket framställas mot samtliga oriktiga utbetalningar av löneförhöjningar från och med budgetåret 1926/1927, oavsett när beslutet om löneklassplaceringen fattades. Enligt statskontorets tolkning skulle således de angivna beloppen å oriktigt utbetalda löneförhöjningar, mot vilka anmärkning fortfarande kunde framställas av riksräkenskapsverket, komma att avsevärt höjas.

I själva sakfrågan har statskontoret tillstyrkt avlåtande till riksdagen av proposition i framställningarnas syfte. Därvid har statskontoret anfört:

Såvitt av handlingarna framginge hade det nu påtalade förfaringsättet i fråga om tillgodoräkning enligt 12 § 1 mom. fjärde stycket avlöningsreglementet pågått alltsedan år 1923.

Vad anginge frågan, huruvida och i vilken mån ett eftergivande av skyldigheten att återbetala ifrågavarande avlöningsmedel borde äga rum, torde särskilt komma i betraktande, att det Kungl. Maj:ts beslut, varigenom hovrättsrådet Aastrup för uppflyttning i högre löneklass fått tillgodoföras viss tjänstgöring före tillträdet av ordinarie tjänst, måste hava inverkat på nedre justitierevisionens och Svea hovrätts sedermera fattade beslut angående tillgodoräkning av tjänstgöring enligt nyssnämnda författningsrum. Vidare torde vederbörande, då några anmärkningar icke under flera år framställts mot de gjorda utbetalningarna, ansett sig hava fog för den uppfattningen, att dessa vore riktiga. På grund av nu angivna omständigheter syntes skäl föreligga för befrielse från återbetalningsskyldigheten i förevarande fall.

I fråga om den tidpunkt, intill vilken ett efterskänkande borde medgivas för ifrågavarande oriktigt utbetalda lönebelopp, har statskontoret föreslagit den 1 april 1930. Härför har statskontoret förebragt följande motivering:

I tidigare liknande fall hade tidpunkten ansetts böra fastställas till den dag, då den eller de för utbetalningen ansvariga första gången erhållit del av revisionsmyndighetens anmärkning rörande den oriktiga utbetalningen. Statskontoret ville emellertid erinra, hurusom 1925 års riksdag i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 164, angående efterskänkande av återbetal-

ningsskyldighet beträffande till underofficerare vid flottans station i Karlskrona oriktigt utbetalda dyrtidstillägg medgav sådant efterskänkande i fråga om avlöningsmedel, som oriktigt utbetalts *efter* den tidpunkt, då de för utbetalningen ansvariga erhållit del av vederbörande revisionsmyndighets anmärkning. Väl hade riksdagen därvid ansett sig böra framhålla, att det syntes riksdagen uppenbart, att en av revisionen framställd anmärkning — även om densammas riktighet kunde förefalla tveivelaktig — måste för vederbörande redogörare utgöra anledning till att särskilt uppmärksamma utbetalningar av liknande art, som i anmärkningen påtalades, och föranleda ändrat förfaringssätt i fråga om förestående utbetalningar i överensstämmelse med anmärkningens innebörd. Handhavandet av statens medel med nödig sparsamhet bjöde nämligen ovillkorligen, att all försiktighet iakttoges i fall av omnämnd beskaffenhet (riksdagens skrivelse nr 335/1925). Med hänsyn till de av statskontoret framhållna omständigheter, varunder utbetalandet av nu ifrågavarande löneförhöjningar ägt rum, ansåge emellertid statskontoret, att i förevarande fall befrielse från återbetalningsskyldighet borde medgivas beträffande de utbetalningar, som verkställdes intill utgången av mars 1930.

Riksräkenskapsverket.

Riksräkenskapsverket har däremot i sitt utlåtande hemställt, att ifrågavarande framställningar icke måtte föranleda någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd. Därvid har riksräkenskapsverket anfört, att genom bifall till framställningarna befattningshavare, särskilt i Göta hovrätt, beträffande vilka avlöningsreglementets ifrågavarande bestämmelser tillämpats på det sätt, som kammarrätten förklarar vara riktigt, skulle komma i en sämre ställning än nu förevarande, med dem i övrigt likställda befattningshavare. Riksräkenskapsverket funne det även anmärkningsvärt, att såväl Svea hovrätt som nedre justitierevisionen fortsatt med de felaktiga utbetalningarna efter det riksräkenskapsverkets i målen meddelade utslag kommit vederbörande till handa.

Skiljaktig mening av riksräkenskapsverkets chef.

Från riksräkenskapsverkets utlåtande, varom byråchefen Vide och revisionskommisarien Jehander förenat sig, var ämbetsverkets chef generaldirektören Stridsberg skiljaktig och anförde — under hänvisning till vad han vid målens föredragning i riksräkenskapsverket uttalat — att då enligt hans mening Svea hovrätt och nedre justitierevisionen haft starkt fog för den av dem tillämpade tolkningen av de omhandlade avlöningsbestämmelserna, han ansåge det förefinnas anledning att i viss mån gå de föreliggande ansökningarna till mötes. Härigenom skulle visserligen de befattningshavare, som för tidigt erhållit uppflyttning i löneklass, komma i bättre ställning än de tjänstemän, beträffande vilka en riktig tolkning av avlöningsreglementet tillämpats. Det vore dock att märka, att förstberörda tjänstemän för framtiden skulle bliva sämre ställda än de hovrättsråd och revisionssekreterare, som omedelbart före utnämningen tagit avsked från förut innehavd fiskalsbefattning. I anslutning till de grunder, som tidigare pläгат tillämpas i liknande fall, skulle efterskänkandet icke kunna sträckas till de utbetalningar, som ägt rum efter det de inom riksräkenskapsverket framställda anmärkningarna delgivits veder-

börande i hovrätten respektive nedre revisionen eller i varje fall efter det riksräkenskapsverkets utslag i anmärkningsmålen delgivits dem. Det syntes emellertid vara skäligt och med hänsyn till räkenskapsgranskningen inom riksräkenskapsverket jämväl lämpligt, att om Kungl. Maj:tt funne de föreliggande framställningarna böra tillmötesgå, fritagandet från ersättningsskyldighet finge avse alla felaktiga utbetalningar, som ägt rum före början av budgetåret 1929/1930 eller den 1 juli 1929.

Från riksräkenskapsverket har sedermera till justitiedepartementet överlämnats en den 15 december 1930 dagtecknad sammanställning av de belopp, som i förevarande avseende anmärkts till ersättande; och har samtidigt på förfrågan upplysts, att från verkets sida ytterligare anmärkningar i dylikt hänseende mot Svea hovrätts och nedre justitierevisionens räkenskaper till och med budgetåret 1929/1930 icke vore att vänta.

Sammanställningen har, så vitt nu är i fråga, följande utseende:

Utbetalningarnas omfattning.

	1	2	3	
	Anmärkt belopp, avseende tiden fr. o. m. 1/7 1926 t. o. m.			
	31/12 1928	30/1 1929	30/ 1929	31/12 1930
Svea hovrätt	6,319: 95	7,279: 85	7,836: 35	9,635: 17
Nedre justitierevisionen	5,229: 99	6,354: 95	7,059: 47	10,178: 97
Summa	11,549: 94	13,634: 80	14,895: 82	19,814: 14

Kolumnerna i tablan angiva de anmärkta utbetalningarnas omfattning vid utgången av: *kolumn 1.* den månad, under vilken anmärkning första gången delgavs vederbörande; *kolumn 2.* den månad, under vilken riksräkenskapsverkets utslag delgavs vederbörande; *kolumn 3.* den månad, som riksräkenskapsverkets chef ansett ett medgivande om befrielse från återbetalningsskyldighet böra omfatta; och *kolumn 4.* den månad, under vilken kammarrättens utslag delgavs vederbörande, tillika den tidpunkt, till och med vilken statskontoret förordat återbetalningsskyldighetens efterskänkande.

Av kolumn 4. i tablan, jämförd med de från Svea hovrätt och nedre justitierevisionen tidigare i förevarande avseende lämnade uppgifterna, framgår, att riksräkenskapsverkets revision, i enlighet med den uppfattning som statskontoret gjort gällande, framställt anmärkningar mot samtliga oriktiga utbetalningar av löneförhöjningar från och med budgetåret 1926/1927, oavsett när beslutet om löneklassplacering fattades. Riktigheten av den härtinnan hävdade principen synes jämväl numera hava fastslagits genom ett kammarrättens utslag av den 10 december 1930. Man torde sålunda kunna utgå från att tablans siffror angiva de belopp, för vilka vederbörande *högst* komma att befinnas återbetalningsskyldiga. En granskning av de olika

poster, som ingå i beloppen i kolumn 4., utvisar vidare, att de berörda befattningshavarna hava att återgälda, i Svea hovrätt belopp från lägst 237 kronor 42 öre till högst 2,280 kronor och i nedre justitierevisionen belopp från lägst 135 kronor 48 öre till högst 1,560 kronor.

Framställning om återinsättande i den tidigare innehavda löneställningen.

Slutligen har nedre justitierevisionen med skrivelse till Kungl. Maj:t den 10 januari 1931 överlämnat och till bifall förordnat en av revisionssekreteraren E. Bergendal och ytterligare tolv nuvarande eller förutvarande revisionssekreterare den 7 i samma månad gjord framställning, däri dessa — med förmålan, bland annat, att nedre justitierevisionen på grund av kammarrättens meranämnda utslag den 7 mars 1930 sett sig föranlåten att från ock med den 1 april 1930 beträffande dem framflytta utgångsdagarna för beräkning av löneklassplacering, vilket för flertalet av dem medfört nedflyttning i lägre löneklass, i vissa fall omfattande ända till två dylika klasser — hemställt, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga sådana åtgärder, att innehav av fiskalstjänst vid tiden för utnämning till hovrättsråd icke måtte inverka å placering i löneklass samt att i följd härav — förutom det att förklaring meddelades, att vid utbetalning av lönebelopp, som enligt den av kammarrätten i förevarande hänseende hävdade tolkningen obehörigen uppburits, finge bero — ersättning bereddes dem, som från och med sistnämnda dag uppburit lägre lön än enligt förut tilllämpade grunder skolat vara fallet.

Till stöd för framställningen hava sökandena anfört, bland annat:

Enligt gällande avlöningsbestämmelser hänfördes i första hand: hovrättsfiskal till 22:a, hovrättsassessor till 26:e (redan efter 1 ½ års tjänst till 28:e) samt tillförordnad revisionssekreterare till 30:e löneklassen, allt avdelning B i avlöningsreglementet. Hovrättsassessors eller tillförordnad revisionssekreterares utnämning till hovrättsfiskal medförde icke på något sätt förändring av pågående tjänstgöring som assessor eller tillförordnad revisionssekreterare och saknade all betydelse för befordran till hovrättsråd. Tjänstgöringen före och efter fiskalutnämningen vore sålunda fullt likvärdig såsom underlag för löneklassberäkning. Redan av denna anledning måste det anses obilligt att på grund av dylik utnämning undantaga viss del av denna tjänstgöring från tillgodoräkning vid löneklassplacering. Härtill komme, att tidpunkten för erhållande av fiskalstjänst av skilda orsaker infölle mycket olika för olika befattningshavare. Tur för erhållande av sådan tjänst inträffade sålunda för den ene under ett relativt tidigt stadium av assessorstjänstgöringen och för den andre först sedan han erhållit förordnande som revisionssekreterare. Förvisso måste det betecknas såsom synnerligen obilligt, att två befattningshavare med i det närmaste likvärdiga meriter skildes i lönehänseende så, att den enes uppflyttning i löneklass komme att inträffa flere år senare än den andres. Det hade ofta förekommit, att assessor i en hovrätt erhållit fiskalstjänst flere år före en äldre kollega i en annan hovrätt. Rimlig anledning saknades att, då båda senare bleve revisionssekreterare, den i tjänsten äldre skulle hava lägre lön än den i tjänsten yngre, vilket, sedan den av kammarrätten hävdade tolkningen börjat tillämpas inom nedre justitierevisionen, blivit en vanlig företeelse.

Över denna framställning hava, på grund av remisser, yttranden, så vitt avser sökandenas återinsättande i förut innehavd löneställning, avgivits av statskontoret den 20 och av allmänna civilförvaltningens lönenämnd den 24 februari 1931.

Statskontoret har i sitt utlåtande till en början erinrat, hurusom ämbets- *Statskontoret.* verket vid flera tillfällen uttalat sig för att den i 12 § 1 mom. fjärde stycket avlöningsreglementet stadgade begränsningen, att vid placering i löneklass allenast tid, varunder vederbörande varit ordinarie tjänsteman, finge tillgodoräknas, borde bortfalla. Sålunda hade statskontoret, bland annat, i skrivelse till Kungl. Maj:t den 7 maj 1923 rörande de erfarenheter, som vunnits vid tillämpning av gällande avlöningsbestämmelser, samt de önskemål, som ansåges böra framställas vid en revision av avlöningsreglementet, framhållit de olägenheter nämnda begränsning medfört för exempelvis hovrätterna samt uttalat önskvärdheten av en ändring av ifrågavarande bestämmelse. Det av statskontoret härutinnan uttalade önskemålet hade även vunnit beaktande i det betänkande, som sedermera avgavs av den inom finansdepartementet tillkallade särskilde sakkunnige för revision av avlöningsreglementet (statens off. utredningar 1923: 68).

Vidare har statskontoret påpekat, att 1928 års lönekommitté, oaktat kommittén föreslagit avsevärda inskränkningar i gällande rätt att för placering i löneklass tillgodoräkna föregående tjänstgöring, ändock därvid icke gjort någon skillnad i fråga om tillgodoräkandet av tjänstgöring som ordinarie eller icke-ordinarie befattningshavare.

Beträffande den föreliggande ansökningen har statskontoret — även om statskontoret hölle före, att missförhållanden av den art, som framhållits i ärendet, icke endast föreläge i fråga om hovrätternas personal utan även kunde giva sig tillkänna på andra håll inom statsförvaltningen — ansett sig icke höra motsätta sig bifall till densamma. Därvid har statskontoret framhållit, att de speciella tjänstgörings- och befodringsförhållandena vid hovrätterna föranledde, att nämnda missförhållanden obestriddligen där framträdde med särskild skärpa, att hänsyn särskilt borde tagas till den omständigheten, att befodrningen till hovrättsråd (lönegrad B 30) regelmässigt skedde från fiskalstjänst (lönegrad B 22) och att sålunda någon sneddnung enligt 12 § 1 mom. första och andra styckena avlöningsreglementet icke därvid kunde förekomma, att hovrätternas ifrågavarande tjänstemän sålunda vore, i olikhet med de flesta övriga tjänstemannagrupper, vid befodrning uteslutande hänvisade till tillgodoräkningsreglerna i 12 § 1 mom. fjärde stycket samma reglemente, samt att det därför icke syntes mer än rättvist, att dessa regler i fråga om nämnda tjänstemän erhöles en av tjänstgörings- och befodringsförhållandena betingad jämkning.

Vad angår den tidpunkt, från vilken de nya reglerna skulle tillämpas, har statskontoret uttalat, att det visserligen syntes principiellt riktigast, att sagda tidpunkt fastställdes till den 1 juli 1931, men att med hänsyn till

de särskilda omständigheter, som i detta fall föreläge, tidpunkten i fråga, på sätt sökandena hemställt, lämpligen torde kunna bestämmas till den 1 april 1930.

Löne-
nämnden.

Allmänna civilförvaltningens lönenämnd har ansett sig icke kunna tillstyrka vidtagande av åtgärder, som endast toge sikte på undanröjande för i detta ärende ifrågakomna tjänstemannagrupp av olägenheterna å förevarande område, men ifrågasatt ett generellt avskaffande av samma olägenheter genom ändring i 12 § avlöningsreglementet.

Lönenämnden har därvid anfört följande:

Ett bifall till sökandenas hemställan om åtgärders vidtagande i ändamål, att innehav av fiskalstjänst vid tiden för utnämning till hovrättsråd icke skulle inverka å placering i löneklass i hovrättsrådstjänsten, skulle för denna enstaka grupp befattningshavare medföra en särskild, ur enhetlighetssynpunkt icke önskvärd förmånsställning i lönehänseende i förhållande till de övriga befattningshavare, å vilka allmänna civilförvaltningens avlöningsreglemente är tillämpligt. De förhållanden, som föranlett denna hemställan, vore nämligen icke utan motsvarighet inom andra förvaltningsområden. Särskilt vid verk, där ett större antal befattningar längre tid uppförts allenast å extra stat eller där befattningshavare innehade högre extra ordinarie befattningar än de ordinarie tjänster vid verket, till vilka för personalgruppen i fråga en första befordran plägade ske, gjorde sig vid befordran till ordinarie tjänst inom högre lönegrad samma olägenheter — om ock ej i lika stor omfattning — gällande som av sökandena påtalats beträffande befordran från fiskalstjänst till hovrättsrådsbefattning. Nämnden ansåge sig därför icke kunna tillstyrka bifall till sökandenas ifrågavarande hemställan.

Emellertid torde lönenämnden få erinra, att nämnden tidigare haft sin uppmärksamhet riktad på den ojämnhet i löneförmånerna, som i fall liknande de i framställningen omhandlade kunde uppstå vid tillämpningen av de i avlöningsreglementet intagna tillgodoräknanderegler. I sitt den 13 juni 1923 avgivna utlåtande angående ifrågasatt revision av avlöningsreglementet den 22 juni 1921 (nr 451) hade nämnden sålunda anfört bland annat följande:

»I detta sammanhang tillåter sig lönenämnden framhålla en olägenhet, som, enligt vad erfarenheten givit vid handen, är förbunden med den nuvarande avfattningen av 11 § 1 mom. i avlöningsreglementet. Enligt nämnda författningsrum må tillgodoräknande av föregående icke-ordinarie tjänstetid vid tillträddandet av ordinarie tjänst äga rum allenast för den händelse den icke-ordinarie befattning (eller anställning), vederbörande innehåft, finnes svara mot, vara jämförbar med eller högre än den ordinarie tjänst, som erhålles. Icke sällan förekommer emellertid det förhållandet, att den, som befordras till en viss ordinarie tjänst, visserligen vid beföringstillfället är innehavare av en *lägre* icke-ordinarie befattning än den, vartill befordran sker, men dock under längre tid i ett sammanhang på förordnande uppehållit befattning, som är fullt jämförlig med eller högre än den, till vilken han konstitueras. Under sådana förhållanden kan befattningshavaren enligt nu gällande bestämmelser, åtminstone i det fall att dylikt förordnande icke innehafts omedelbart före befordringen, icke för placering i löneklass i den ordinarie tjänsten tillgodoräkna någon del av

den tid, varunder han bestritt förordnandet ifråga. Skulle så inträffa, att vederbörande först konstitueras till en ordinarie tjänst, jämförlig med hans innehavda extra ordinarie befattning, och kort därefter erhåller befordran till en tjänst, som till fullo motsvarar det av honom före ordinarieblivandet bestridda högre förordnandet, kan detta senare väl, enligt gällande regler, tillgodoräknas honom i den lägre — första — ordinarie tjänsten, men medför efter utnämningen till den högre tjänsten icke annan fördel för placering i löneklass i denna, än som på grund av löneskalans konstruktion och sneddningsreglerna kan bliva en följd av den erhållna löneställningen i den lägre tjänsten.

Det nu anmärkta förhållandet kan särskilt inverka oförmånligt vid befordran till ordinarie tjänst av amanuenser eller förste amanuenser, som på förordnande under längre tid uppehållit högre befattningar. Likaså avskäres exempelvis vid en ordinarie hovrättsfiskals utnämning till hovrättsråd möjligheten för denne att i sistnämnda befattning tillgodoräkna icke-ordinarie tjänstetid, motsvarande hovrättsrådsbefattningen, vilken infallit före utnämningen till fiskal.

Så vitt lönenämnden på nuvarande stadium av frågans behandling tror sig finna, skulle en möjlighet till de påpekade olägenheternas avhjälpande ligga i en utvidgning av bestämmelsen i 11 § 1 mom. till att omfatta jämväl förordnande å högre tjänst än som motsvarar den egna icke-ordinarie anställningen, eventuellt enligt grunder liknande dem, som enligt 12 § 1 mom., fjärde stycket, gälla i fråga om ordinarie tjänstemans rätt att vid befordran till tjänst inom högre lönegrad tillgodoräkna förordnande m. m., som infallit under det han varit ordinarie innehavare av lägre befattning. En omredigering av hithörande bestämmelser i syfte att möjliggöra tillgodoräknande å viss tjänst av tjänstgöring, som infallit före befordran till lägre ordinarie tjänst, torde ock kunna i detta sammanhang ifrågakomma.»

I det förslag till revision av avlösningsreglementet den 22 juni 1921, som sedermera den 8 november 1923 avgavs av inom finansdepartementet tillkallad särskild sakkunnig, hade ock bestämmelserna rörande tillgodoräknande av föregående tjänstetid givits en sådan avfattning, som skulle möjliggjort för adjungerad ledamot i hovrätt (assessor) att vid befordran till hovrättsråd tillgodoräkna sig föregående adjunktion, oberoende av om vederbörande därunder erhållit ordinarie fiskalstjänst eller ej. Den sakkunniges ifrågavarande förslag hade emellertid icke föranlett till någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Därest man nu ville undanröja den olägenhet, som sålunda blivit från lönenämndens sida påpekad — för vilket onekligen vissa skäl talade — torde detta böra ske i den ordningen, att en ändring vidtoges i den paragraf i gällande avlösningsreglemente (12 §), som innefattade regler för tillgodoräknande i lönehänseende av föregående tjänstetid vid befordran från en ordinarie tjänst till sådan tjänst inom högre lönegrad. En dylik ändring skulle i så fall avse en utvidgning av den i 12 § 1 mom. fjärde stycket stadgade rätten i sådant hänseende. I första hand syntes ändringen kunna ske på det sätt, att ur detta stycke uteslötes orden »såsom ordinarie tjänsteman».

Då emellertid det i sagda stycke förekommande uttrycket »på förordnande eller å extra stat uppehållit befattning» syntes kunna föranleda till olika tolkningar, skulle ett förtydligande av författningstexten på denna punkt vara till fördel. För sådant fall syntes stycket ifråga lämpligen kunna erhålla följande ändrade lydelse:

»Vid ordinarie tjänstemans befordran till tjänst inom högre lönegrad må, i den mån så prövas skäligt, för bestämmandet av hans begynnelselön i den nya tjänsten och sedermera för hans uppflyttning till högre löneklass kunna tillgodoräknas honom den tid utöver tre år, under vilken han inom de närmaste nio åren före befordringen efter förordnande bestritt sådan ordinarie eller icke-ordinarie befattning, som i avseende å tjänstgöringens art och omfattning finnes svara mot, vara jämförbar med eller högre än den befattning, han vid befordringen tillträder. Härvid må dock icke tillgodoräknas förordnande eller annan tjänstgöring av kortare varaktighet än sex månader i ett sammanhang».

Den sålunda ifrågasatta författningsändringen torde icke tarva någon särskild motivering från nämndens sida. Nämnden ville allenast hava påpekat, att tillgodoräknande av föregående tjänstetid skulle liksom hittills bliva beroende av prövning i varje särskilt fall. Härvid borde observeras, att rätten till s. k. snedding under vissa förhållanden vid befordran till högre tjänst, sammanställd med möjligheten att tillgodoräkna föregående tjänstetid för placering i löneklass i den högre tjänsten, skulle kunna medföra, att en tjänsteman, som erhöle befordran efter viss tids förordnande, komme i ett förmånligare läge å löneskalan än vad som skulle hava varit fallet, om han tidigare — vid förordnandets början eller annan tidpunkt — befordrats till den högre tjänsten. Vid prövning av hithörande frågor borde givetvis tillses, att tillgodoräkandet icke finge tillämpas i en utsträckning, som medförde nyssnämnda oegentliga förhållande.

*Särskilda yt-
randen inom
lönenämnden.*

Nämndens ledamot t. f. byråchefen Almgren har därjämte ansett skäl föreligga för att den av lönenämnden föreslagna författningsändringen medgäves viss retroaktiv verkan. Han har sålunda uttalat, att, därest sökandenas hemställan om efterskänkande av de belopp, som av dem obehörigen uppburits, vunne bifall, den föreslagna bestämmelsen borde till förhindrande av eljest under mellantiden inträdande avlöningsminskning, få å dem tillämpas redan från och med den 1 april 1930. För ernående av någon utjämning i den orättvisa i fråga om löneklassplacering, som blivit en följd av det förhållandet, att vissa hovrättsråd genom att före utnämningen taga avsked från innehavande ordinarie tjänst kunnat komma i åtnjutande av fördelaktigare tillgodoräknande av föregående tjänstgöring än dem, som icke förfarit på detta sätt, har han vidare ansett det skäligt, att samma retroaktiva tillämpning borde äga rum även beträffande övriga hovrättsråd, vilka med avseende å dylikt tillgodoräknande blivit lidande på grund av den i ärendet anmärkta oegentligheten i hithörande avlöningsbestämmelser.

Nämndens ledamot tullkontoristen Reinwall har däremot ansett sig icke kunna biträda förslaget om ändring i 12 § avlöningsreglementet, enär han icke kunde finna det tillrädligt att nu, inför den förestående allmänna revision av avlöningsreglementet vartill 1928 års lönekommitté avgivit förslag, utan tvingande skäl företaga en ändring, som kunde tänkas föregripa samma revision.

Såsom av det föregående framgår, är enligt 11 § i gällande avlöningsreglemente för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, vilken paragraf handlar om övergång från icke-ordinarie befattning till ordinarie befattning, en vidsträcktare tillgodoräkningsrätt medgiven än enligt 12 § nämnda reglemente, som endast avser befordran från lägre till högre ordinarie tjänst. Detta har, såsom 1928 års lönekommitté i sitt den 21 juli 1930 avgivna betänkande anmärkt (sid. 77), »visat sig kunna leda till så uppenbara orättvisor vid löneplaceringen, att man gång efter annan sett sig nödsakad underställa dylika tillgodoräkningsfrågor riksdagens prövning för vinnande av rättelse». Ett påtagligt exempel på de inkonsekvenser, vartill bestämmelserna i berörda 12 § kunna leda, lämnas av handlingarna i förevarande ärende. Därest den assessor, som befordras till hovrättsråd, avstått från att söka fiskaltjänst eller, om han utnämnts till fiskal, före befordran till hovrättsråd på egen ansökan erhållit avsked från fiskaltjänsten, undgår han den för sin löneplacering ogynnsamma verkan av sagda bestämmelser. Av denna utväg hava befattninghavarna också alltmer begagnat sig. Uppenbarligen bör den omständigheten, att en tjänsteman under stadigvarande förvaltande av en högre tjänst, i förevarande fall hovrättsråds- eller revisionssekreterarbete, sökt och erhållit en ordinarie lägre tjänst, i förevarande fall fiskaltjänst, icke hava den verkan, att han vid sedermera skeende befordran till den högre tjänsten ställes sämre i lönehänseende än den, som under i övrigt lika förhållanden icke är innehavare av ordinarie tjänst. Det orimliga häri framstår i förevarande befordringsförhållande så mycket tydligare, som lönegradsskillnaden mellan de tjänster, till och från vilka befordran sker, är osedvanligt stor, nämligen icke mindre än åtta lönegrader (B 30—B 22). Alla skäl tala vid sådant förhållande för att likställighet mellan de nu antydda båda fallen kommer till stånd. Härom äro även såväl statskontoret som allmänna civilförvaltningens lönenämnd ense.

Frågan om revision av ifrågavarande bestämmelser för civilförvaltningen i dess helhet har också, såsom i ärendet framhållits, tid efter annan varit på tal. Senast har 1928 års lönekommitté haft saken under övertvägande och i sitt betänkande föreslagit en ordning, ägnad att afhjälpa de påtalade missförhållandena. Vad kommittén härutinnan föreslagit har lämnats utan erinran av de över betänkandet hörda myndigheterna, bland dem statskontoret, riksräkenskapsverket och allmänna civilförvaltningens lönenämnd. Vål hade det varit önskligt, att denna fråga i ett sammanhang bragts till sin lösning. Kommitténs förslag till revision av gällande avlöningsbestämmelser har emellertid ej ansetts böra läggas till grund för proposition till årets riksdag. Med hänsyn härtill och då för hovrätternas och nedre justitierevisionens personal förhållandena utvecklats sig i sådan riktning, att äldre och ordinarie hovrättsråd eller revisionssekreterare numera i ej ringa omfatt-

ning åtnjuta lägre avlöning än motsvarande yngre och extra-ordinarie befattningshavare, synes man nu böra inskränka sig till åtgärder för avvägbringande av rättelse för samma personals vidkommande. Vad av allmänna civilförvaltningens lönenämnd anförts såsom skäl mot en dylik allenast till nämnda personal begränsad åtgärd synes mig icke böra tillmätas avgörande betydelse, helst det här gäller avhjälpande av ett missförhållande, som, på sätt i detta ärende framhållet, berör den *normala* befordringsgången för ifrågasvarande personal. De motsvarigheter å förevarande område inom andra verk än hovrätterna, varom statskontoret och lönenämnden erinrat, torde, så vitt jag kunnat utröna, avse endast enstaka fall. Den omständigheten, att sneddningsregeln icke kan, såsom statskontoret erinrat, vinna tillämpning vid befordran från fiskal till hovrättsråd, förtjänar ock att i detta sammanhang särskilt framhållas. Den av mig förordade åtgärden står även i god överensstämmelse med 1928 års lönekommittés förslag i ämnet, vilket i stort sett innebär, att förordnanden, varunder s. k. vikariatslön åtnjuts, må för bestämmande av löneklassplacering komma i betraktande. Härtill kommer slutligen, att flertalet av de befattningshavare, som närmast beröras av frågan, redan innehaft den högre löneställningen men blivit nedflyttade i löneklass, på grund varav olägenheten av de nuvarande bestämmelsernas innebörd för dem framträder med synnerlig styrka.

Rättelse i förevarande hänseende torde enklast kunna åstadkommas på så sätt, att av innevarande års riksdag utverkas generellt medgivande därtill, att vid tillämpning av 12 § avlöningsreglementet innehav av fiskalstjänst vid tiden för utnämning till hovrättsråd icke skall inverka å den av utnämningen beroende placeringen i löneklass. Särskilt med hänsyn till att den förlust, som, utöver den ålagda återbetalningsskyldigheten, uppkommer för de i löneklass nedflyttade befattningshavarna, är synnerligen kännbar — i ett fall kommer löneförlusten enbart för tiden 1 april 1930—30 juni 1931 att uppgå till 1,080 kronor — skulle onekligen vissa skäl föreligga att giva det ifrågasatta medgivandet retroaktivt verkan. Då emellertid ur principiell synpunkt betänkligheter häremot torde möta, läser medgivandet böra få tillämpning först från och med ingången av nästinstundande budgetår. Den av revisionssekreteraren Bergendal m. fl. gjorda framställningen om återinsättande i före den 1 april 1930 innehavd löneställning anser jag mig sålunda icke kunna förorda i vidare mån, än som må bliva följden av erhållet dylikt medgivande.

Med denna min uppfattning i huvudfrågan är det naturligt, att jag anser övervägande skäl tala för att tillmötesgå de framställningar, som här föreligga angående efterskänkande av betalningsskyldigheten för de lönebelopp, som enligt den numera av kammarrätten fastslagna tolkningen av 12 § fjärde stycket avlöningsreglementet för mycket utbetalts till vederbörande och redan av dem tillgodogjorts. Sökandena hava särskilt och enligt min mening med rätta framhållet det stöd för den av dem häv-

dade tolkningen av anförda författningsrum, som de ansett sig äga *dels* i föreskriften i Kungl. Maj:ts brev den 31 december 1921 och den 26 juni 1925, att för adjungerade ledamöter i hovrätt och tillförordnade revisionssekreterare skulle i tillämpliga delar lända till efterrättelse de för motsvarande ordinarie tjänstemän i avlöningsreglementet med därtill hörande tillämpningsföreskrifter och tilläggsbestämmelser meddelade stadganden, *dels ock* i Kungl. Maj:ts beslut den 2 mars 1923 beträffande rätt för hovrättsrådet Aastrup att tillgodoräkna viss föregående tjänstgöring. Sistnämnda beslut måste, såsom sökandena framhållit samt riksräkenskapsverkets chef och statskontoret understrukit, hava haft ett avgörande inflytande på inledandet av den praxis i fråga om tolkningen av 12 § fjärde stycket avlöningsreglementet, som sökandena tillämpat. Väl har Kungl. Maj:t sedermera den 6 februari 1925 beträffande ett hovrättsråd i Göta hovrätt, som vid tiden för beslutet varit befordrad till revisionssekreterare, givit uttryck åt en motsatt uppfattning, och sistnämnda beslut har jämväl för känedom i avskrift tillställts nedre justitierevisionen men däremot icke Svea hovrätt, för vilken ärendets utgång saknade omedelbart intresse. Då det oaktat starka skäl tala för tillmötesgående av framställningen även för nedre revisionens vidkommande, anser jag mig böra giva min anslutning jämväl till framställningen i denna del. För efterskänkande av den ifrågasatta återbetalningsskyldigheten erfordras i ena som andra fallet riksdagens samtycke; och får jag förorda att dylikt godkännande utverkas.

I fråga om den tidpunkt, intill vilken ett efterskänkande bör medgivas för ifrågavarande oriktigt utbetalda lönedel, föreligga, såsom av den i ärendet lämnade redogörelsen framgår, olika förslag. Statskontoret har härutinnan föreslagit den 1 april 1930. Till vad statskontoret därvid anförde må fogas, att ur ett regeringsrättens utslag av den 11 juni 1924 (Reg. Rns årsbok 1924 not. Ju 68) kunnat hämtas visst stöd för vederbörandes åtgärd att, först sedan lagakraftgående utslag i anmärkningsmålen förelåg, vidtaga rättelse i anledning av anmärkningarna. Med hänsyn härtill och till de i övrigt i ärendet föreliggande särskilda omständigheterna anser jag mig böra giva min anslutning till nämnda förslag.

Under åberopande av det anförda får jag alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

dels att vid de utbetalningar av avlöningsmedel till hovrättsråd eller revisionssekreterare, som vid Svea hovrätt och nedre justitierevisionen ägt rum före den 1 april 1930 och som grunda sig på beslut om löneklassplacering i enlighet med den av hovrätten och nedre revisionen dittills tillämpade, genom kammarrättens utslag den 7 mars 1930 sasom oriktig fastslagna tolkningen av 12 § fjärde stycket avlöningsreglementet den 6 juni 1925 (nr 270), må bero;

Kungl. Maj:ts proposition Nr 168.

dels ock att, vid tillämpning av 12 § nämnda reglemente, innehav av fiskalstjänst vid tiden för utnämning till hovrättsråd icke skall inverka å den av utnämningen beroende placeringen i löneklass, att gälla från och med den 1 juli 1931.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Gösta Tidelius.